

MAX HORDAU ÍRÁSOK A CIONIZMUSRÓL

FORDÍTOTTA ÉS BEVEZETTE:

MOHÁCSI JENŐ

A NÉPSZERŰ ZSIDÓ KÖNYVTÁR KIADÁSA
VI. MUNKÁCSY UCCA 81

NORDAU

I.

Az a Max Südfeld nevű budapesti német újságíró, aki Európa nagyvárosain át mint Max Nordau jutott el a tel-avivi temetőbe, Theodor Herzl nevű barátjával, a másik budapesti származású német újságíróval együtt új korszakot nyit meg a zsidóság történetében.

Senkisémet próféta a maga hazájában. Herzl és Nordau nagyságát legnehezebben, legkésőbb Magyarországon ismerték el.

Életük főművének, a cionizmusnak, életükben éppen hazánkban, mely nekik is szülőhazájuk volt, legkevésbé akadtak hívei.

Most már másképp kezd lenni. A legjobb magyar zsidók is tudatára ébrednek annak, hogy zsidó Cion olyan erkölcsi erőket sugárzik ki magából, melyek a világ minden zsidó emberének legértékesebb energiáit fokozzák.

Éppen nekünk, magyar zsidóknak, akik felekezet tagjainak, de nem idegen fajnak érezzük magunkat, kell arra eszmélnünk, amit az első nagy cionisták tartottak mindnyájunk értelméig:

Ha a katolikusnak Róma, akkor a zsidónak Cion!

Ha nem bűn és nem hazaárulás a Péter-fillér, akkor nem bűn és nem hazaárulás a palesztinai őshaza támogatása.

Ha el szabad zarándokolni Rómába, hadd zarándokoljunk el Cionba!

Vallásos hittel csüngünk Cion boldogulásán.

Ezt a hitet két férfiúnak köszönhetjük.

Herzlnek és Nordaunak, akik a tizenkilencedik század levegőjében racionalistákká nevelődtek. Két bálvány rombolóknak.

De a mi korunk már nem racionalista. A mi korunk még a bálványimádásban is respektálni tudja azokat, akik hinni tudnak.

Hinni szép, hinni jó, a hitben erő van.

Íme, Theodor Herzl és Max Nordau csak abban éltek túl testi életüket, amiben hinni tudtak: Cion föltámadásában.

A Szentföldet, melybe népüket törhetetlen hittel vezérelni igyekeztek, a mai dont, csak messziről, csak lelki szemükkel láthatták. Ezek az idealista racionalisták.

Mózesek.

v

Eszembe jut az a talán sutának tetsző párhuzam, hogy Theodor Herzl és Max Nordau azok voltak a cionizmus számára, amik Karl Marx és Friedrich Engels a szocializmus számára.

Teoretikusai, dogmatikusai, talán ép ezért némiképpen utópistái az új tannak.

A szocializmus, napjainkban legalább úgy látszik, nem bírja el a megvalósulást. Túlnagyot akar. Félrebillen.

Herzl és Nordau utópiája igen hamar lett valóság. És ez a valóság szebb, mint az álom.

*Mert emberibb. Mert munkával, küzdelemmel jár.
Testet és jellemet edző fáradsággal.*

*Mocsarakkal és mocsárlázzal, földműveléssel és
iparral és gazdasági krízissel, kaján szomszédokkal
és, Isten bocsá, pártvillongásokkal.*

De héber egyetemmel és héber kultúrával.

*Pogromból megmenekült lengyel és ukrániai zsi-
dók, volt páriák, új gyökéresetésével.*

*Nyugatról önként elszakadt intellektuellek föld-
művelő csodatevésével.*

Emberekkel.

Lelkekkel.

2.

*Ciont mások valósították meg, a gyakorlat embe-
rei. A cionizmus e gyakorlati korszakát, mely a vi-
lágháború befejezése után virágzott föl, megelőzte
éppen az az idealisztikus korszak, mely a világ-
háború kezdetéig terjedt s melynek inaugurálói
Theodor Herzl és Max Nordau.*

*Idealisztikusnak azért hívom ezt a korszakot,
mert, bár kiépítette már tökéletesen a tennivalók
rendszerét, a megvalósulásban még csak remény-
kedhetett.*

*Idealisztikusnak azért is hívom, mert azok, akik
az eszméért agitáltak, igazán nem maguknak agi-
táltak vele, hanem óriási munka- és pénzáldozattal,
néha polgári ekszisztenciájuk elhanyagolásával sok
millió zsidó testvérük fölszabadulásáért.*

*A keleteurópai rabszolga zsidókért! Az orosz, a
lengyel, a román zsidókért.*

*Mérhetetlen idealizmus kellett ahhoz, hogy meg-
küzdjenek ezer rágalommal, tízezer akadállyal,
szinte orgyilkos támadásokkal.*

Nagy szerencse, hogy az idealista Herzl és Nor-

dau Európa leglucidusabb koponyái közé tartoztak. Nem védtelen volt az idealizmusuk, hanem fölvértezve a legfélelmesebb logikával.

Különösen Max Nordau.

Amikor Theodor Herzl 1896 őszén kiadta „Der Judenstaat“ című iratát, a cionizmus bibliáját, már ott állt oldalán Nordau, aki e biblia homályos helyeit is megtudta kommentálni.

Európai hírű író volt már akkor Nordau. „Die konventionellen Lügen der Menschheit“ című munkájának nyolcvanezer német és sokezer másnyelvű példánya a fölvilágosultság győztes hadserege volt.

És Nordau, a hadvezér, szárnyaló lobogóival Herzlhez pártolt. A jövőendő zsidó államért harcolt.

A világhírű író szolgálatába állott kevésbé ismert társa eszméjének.

Nordau, a logika zsenije, Herzlnek, az akarat lángeszének szolgálatába.

Akkor úgy látszott: áldozatot hoz.

Ma már tudjuk: így szerezte meg a halhatatlanságot.

3.

Igen, Nordau, a logika zsenije.

El kell olvasni cionista írásait, melyek még ma oly elevenek, mint akkor, amikor megírta, amikor elmondta őket.

Nyolc beszédét, melyet az első cionista kongresszusokon tartott, 1897-től, Bázeltől, 1907-ig, Hágáig.

Értekezéseit, vitairásait, leveleit, újságcikkeit.

Élete utolsó negyedszázadának regényeit, novel-láit, drámáit.

Egyetlen gondolat docense, egyetlen eszme prófétája.

Okfejtései leláncolják az ellenfél érveit, a vigasz-

talán valóság megrajzolásában precizitása a tudósé.

Jaj azoknak, akik ellene vannak, lebunkózza őket gúnyral, arcbacsapó felháborodással.

A cionizmus szellemi fegyvereit, az egyedülieket, melyekkel harcol, Max Nordau kovácsolta.

Amit mondott, azért fáj, mert igaz volt. És úgy igaz még ma is, ahogy akkor mondotta.

(Egyik beszédét, egyik értekezését itt adjuk. Némi rövidítéssel.)

Aki zsidó, a cioni eszme ellensége nem lehet.

Aki magyar zsidó, az talán kiváltságos a világ minden zsidója közül?

Marx Nordau első kongresszusi beszédeiben még igen kedvezőnek festhette a magyar zsidóság helyzetét.

1897-ben apáink még így gondolkozhattak (és elég nem szép volt, hogy így gondoltak): A keleti zsidóság dolga nem a mi ügyünk.

De már akkor megírta Nordau az efféle gondolkodásúakról:

Olyanok, mint a mentőcsónakban ülők, akik fejével csapdosnak azoknak a hajótörteknek kezére, kik a csónak szélébe kapaszkodnak: mert attól félnek, hogy a túlszűfolt csónak fölborul.

Közben világháború volt és nálunk sok egyéb.

Most sincs közünk még a keleti zsidóság sorához?

5.

Max Nordau 1849 július 29-én született Pesten. Mint német újságíró és orvos költözött ki Párizsba, a múlt század nyolcvanas éveinek elején. Huszonöt könyvet írt. Híres volt.

1895-ben került barátságba az egy évtizeddel fiatalabb Theodor Herzl-lel, a Neue Freie Pressy pá-

rizsi tudósítójával, A háború alatt Spanyolországban élt.

Megérte eszméi diadalát. Meghalt Párizsban, 1923. január 22-én.

1926 május 4-én vonult be győztes halottként a tel-avivi temetőbe.

6.

Ezek adatok. Bekeretezik egy ember életét.

Nem tudom, mennyi szó van abban az életrajzban, amit Max Nordauról özvegye ír mostanában, arról az óráról, amikor Theodor Herzl először beszélt neki félenken, tapogatózva a megalkotandó palesztinai zsidó államról.

Milyen volt akkor Nordau? Átfutotta őt a gondolat mint a villám? Vagy a fejét rázta, kétkedőn, hitetlenül?

Erre az egy órára volnék legkiváncsibb Max Nordau hosszú életének sok-sok órája közül.

Mert mégis csak ez az óra döntötte el a zsidóság jövőjének a sorsát.

Amivel annak a hitemnek akarok kifejezést adni, hogy a hitetlenek elleni csatában Herzl karjai lelanaknak, ha Nordau nem tartja őket támogatókig a magasba.

MOHÁCSI JENŐ

A cionizmus és ellenségei

— Előadás: Berlin 1898 ápr. 26-án —

Azokat a férfiakat, akiknek nevét a cionista mozgalom új szakaszával összekötni szokásos, népük szorongatottsága térítette át a cionizmusra, ők maguk alig szenvedtek ezalatt a szorongatottság alatt. Szellemi munkájukkal európai, részben még világhírt is szereztek, amely becsvágyukat kielégíthette. Azáltal, hogy helytállottak üldözött faj testvéreikért, sok volt a veszteni- és semmisem a nyernivalójuk. Bár tudatában voltak annak, hogy nem akartak dolgozni senki hátrányára, csupán a zsidók üdvére, mégis természetesen harcokra kellett elkészülniök. Csakhogy azt gondolták, hogy csak ama súrlódási ellentállással kell majd megküzdeniök, amelyet elszenved minden gondolat, amikor megtestesül az anyag világában, — a nem eléggé fölvilágosítottak ferde ítéleteivel, akiket majd jobban föl lehet világosítani és mindenesetre a vakon gyűlölő és ezért minden megértés elől szántszándékkal elzárkózó zsidógyűlölők gonoszságaival. Már pedig egyike volt a legnagyobb meglepetéseknek, hogy vadul eltorzult ellenséges arcok ezideig csupán a zsidóság köréből vigyorogtak rájuk, *hogy elvi ellenségeket a cionista eszme eddig csupán a zsidók között talált* és csupán a. zsidó támadások ellen kellett azt megvédeni.

A zsidók ma két táborra oszlanak: egyik részük zsidó akar maradni, a másik részük nem akar. Ezekkel a zsidókkal, *akik megunták zsidó voltukat* és akiknek az az egyetlen vágyuk, hogy nyomtalanul, fölismerhetetlenül eltűnjenek keresztény néptársaik közepette, hamar végezhetünk. Elismerjük tudniillik minden ellenkezés nélkül, hogy saját szempontjukból tökéletesen igazuk van abban, hogy a cionizmust elutasítják. Következetesek. A zsidóság halálát akarják, a cionizmusban tehát, amely a zsidóságnak új életet biztosít, természetes ellenségüket kell, hogy lássák. De miután ily módon elismertük ezt az álláspontjukat, azt mondjuk nekik: „Arra nincsen jogotok, hogy beleszóljatok cionista kérdésekbe. A cionizmus nem hozzátok fordul, akik nem akartok zsidók maradni, hanem azokhoz, akik zsidók akarnak maradni. A cionizmus belső ügyünk, amelyhez semmi közötök. A „homo sum, humani nihil a me alienum puto“ alapján talán éppen úgy érdeklődhetek mozgalmunk iránt, mint akármilyen más kortörténeti jelenség, például a norvég-svéd alkotmányharc vagy az ír home-rulet e iránt, figyelhetitek és próbálhatjátok megérteni, tanulmányozhatjátok és bírálhatjátok, de mindig csak mint kívülálló; mozgalmunkba beleavatkozni nincsen jogotok. Ellenünk harcolni ép oly kevés az erkölcsi jogotok, mint például ahhoz, hogy cselekvő ellenségeskedéssel támadjátok a homerulet. Nekünk tanácsot adni ép oly kevésbé vagytok hivatva, mint például a krisztianiai storthing-pártoknak fölkínálni tanácsotokat“.

Ezt válaszoljuk azoknak a zsidóknak, akiknek programja röviden ez: „*Eltűnni!*“ És példát is akarunk nekik mutatni, amelynek követését kérjük. Mi nem harcolunk ellenük, amíg bennünket békében hagynak. Mi nem akarjuk őket meggyőzni irányzatuk hamisságáról és gyalázatosságáról. A zsidóságtól elszakadó útjukba nem akarunk akadályt gördíteni, pedig sokkal

inkább áll jogunkban velük foglalkozni, mint nekik mi velünk. Mert mi zsidóknak érezzük magunkat, amit Ők nem tesznek és nekünk semmisenem közömbös, ami zsidó, nekik bizony igen. Ez nem azt jelenti, hogy programjukról nincsen véleményünk. Igenis van. Az a meggyőződésünk, hogy módszerük nem oldja meg a zsidókérdést. Az egyes ember, aki lerázza magáról a zsidóságot, kikeresztelkedéssel vagy más módon, talán eléri azt a célját, hogy keresztény néptársainak tömegében nyomtalanul elmerüljön. Azt mondom: talán, mert hogy ez sikeTüljön, ehhez az előfeltételek egész serege szükséges, amelyek nem találhatók túlgyakran együtt. A zsidóságból megszökött embernek nem szabad kis helységben laknia, ahol a szomszédok nemzedékek óta ismerik őt is, meg a családját is; mert ebben a környezetben ő és utódai is, legalább néhány emberöltőn át, mindig a kikeresztelkedett zsidók maradnak, akiket az igazi, tökéletes értékű áriaiaktól élesen meg fognak különböztetni. Ennélfogva már vagy a szülei, vagy nagyszülei révén kell vándormadárnak lennie, vagy saját magának azzá válnia, menekültté kell, hogy legyen nemcsak saját népéből, hanem megszokott emberi környezetéből is, mert különben zsidó voltának körözőlevele új létébe is követi. Továbbá le kell mondania minden személyes becsvágyról, szigorúan meg kell tagadnia magától, hogy az emberi, polgári tevékenység bármely területén képességeinek kibontakozására, siker és hírnév után törekedjék.“ Mert ha csak legkevéssbé is kiválik és ezáltal fölkelte túlszárnyalt versenytársainak kikerülhetetlen irigységét, akkor holt bizonyossággal számíthat arra, hogy gáncsot vetnek neki zsidó származásából és hogy ezen éppen úgy megbotlik, mint hogyha zsidóságának büszke hitvallója maradt volna. A zsidóságtól irtózó szemita egyénnek tehát, hogy az eltűnés, az alámerülés módszere szerint az ária társadalom fogadott fiává lehessen, teljesen szürke személyiségnek kell lennie és

ennek is kell maradnia vas állhatatossággal egész életén át. ő maga nem remélheti, hogy élete folyamán betakarítsa azt az előnyt, amelyet népének és saját magának megtagadásától várt. Ez az előny legfőlegbb gyermekeinek vagy unokáinak válik javára; ez a módszer tehát sokkal inkább csupán a jövő zenéje, mint a cionizmus.

Észreveszik-e, hogy mindaz, amit mostanáig mondtam, csak az egyénekre érvényes. Mihelyest azt próbáljuk, hogy az alámerülésnek és eltűnésnek módszerét nagyban alkalmazzuk, tiszta lehetetlenség előtt állunk, amelyet tulajdonképpen nem is érdemes fejtegetni. Először is *a zsidók nagy tömege egyáltalán nem akar engedni zsidóságából* és még a hit-lanyhaságnak mostani idejében is sokkal szívesebben szenvedne el üldöztetést és halált, mint hogy hitétől, hagyományaitól, sajátos népi voltától elpártoljon. De másodszor is, ha megtörténne a hihetetlen, ha a zsidók stoikusán népöngyilkosságra határoznák el magukat, akkor a végső kétségbeesésnek ez a tette sem használna sokat. Kítűnne, hogy fölöldhatatlanok az áriaiságban. Nem lennének többé zsidók, hanem zsidókeresztények és az antiszemizmus épügy fordulna a kereszténynek öltözött zsidók ellen, mint mostan a saját becsületes viseletükben járó zsidók ellen. De nem is kell föltételesen és esetlegesen kifejezni magunkat. Kézzelfogható történeti tényekre hivatkozhatunk. Sabbatai Cevi híveinek utódai, akik 250 év előtt Szalonikiben áttértek a mohamedán hitre, még ma is külön községet alkotnak, amely élesen elválik a töröktől. A lengyel Frankisták, akik több mint négy emberöltő előtt katolikusokká lettek, mai napig megtartották külön szemita arckifejezésüket és nincs az a lengyel nemzetiségű ember, aki összetévesztené őket a szarmatákkal. Akárhol, ahol zsidók nagyobb számban egyszerre tértek más hitre, külön csoport maradtak, amelyet új hitsorsosaik közepette épolj könnyen és

biztosan fölismerhetünk, mint a nagy délamerikai folyamok vizet az Atlanti óceán vizének közepette. A széleken lassan-lassan kismérvű árnyékolódás tapasztalható, mely a választóvonalak lassú elmosódására vezet. De a közepe beláthatatlan időig összekeveredés nélkül marad. Az effajta tapasztalatok igazolják azt az állítást, hogy az alámerülés és eltűnés programja összehasonlíthatatlanul fantasztikusabb, mint a cionizmusé. A zsidó népet saját földbirtoka biztos talaján a nagyhatalmak jótállása mellett állami létre föltámasztani: ez talán nehéz dolog, bizonyára nehéz dolog. A zsidó népet azonban felismerhetetlenségig beleolvasztani az európai népekbe: lehetetlen.

Ez tehát válaszuk a cionizmus ama bírálóinak és ellenségeinek, akik a zsidó nép eltűnését kívánják. Azt mondjuk nekik: „Először is a ti megoldástok összehasonlíthatatlanul délibábosabb, mint a cionizmusé, mert a zsidók kilenczted része zsidó akar maradni és még akkor is, ha már nem akarna zsidó maradni, az antiszemitizmus az áruhások nagy tömegét is fölismerné és tovább üldözné. Másodszor pedig igazán túlnagy kedvesség tőlünk, hogy veletek fejtegetésbe és különös nézeteitek “ megcáfolásába bocsátkozunk. Programotok kizár benneteket a zsidóságból. A cionizmus pedig a zsidóság belső kérdése. Törödjetek tehát, kérlek, saját ügyeitekkel és engedjétek meg nekünk, hogy a saját ügyeinket magunk intézzük el.“

Most pedig a cionizmus ama ellenségeihez érünk, akik a zsidóság fönntartását tényleg, avagy állítólag kívánják. Kifogásaik a következő három, fokozatosan gyengülő mondatba foglalhatók össze: „*A cionizmus kivihtetlen örültség.* „*A cionizmus a zsidóság veszedelme*“ „*A cionizmus szükségtelen és a zsidóság fönn fog ma radni nélküle is, ahogy fönnmaradt tizenncz év századon át.*“ Igaz, hogy még másik kifogást is hallani, melyet „misztikusának szeretnék nevezni. „Ha a zsidók

föltápaszkodnak saját maguk megváltására, ahelyett, hogy megadással várnának az ígért Messiás megjelenésére, akkor ez beavatkozás a Gondviselés terveibe.“ Erre a bírálatra nem válaszolhatok, mert oly nyelven beszélek, melyet nem értek és melyen nem beszélek. Talán akadnak majd írástudók, akik a kenetes jámboroknak be tudják bizonyítani mindenféle fejezetből és versből, hogy hamisan értelmezik a próféták ígéreteit. És ha nem sikerül meggyőzni őket, akkor nekünk így is jó. Mert őszintén szólva, ezek az alázatosan szenvedők és reménykedők, akik ölhetett kézzel arra várnak, hogy a felhőkből lenyúló ököl üstökükön ragadja és elvigye őket a légen át az ígért földjére, éppenséggel nem kívánatos elemek olyan népnél, amelynek erősen kell dolgoznia, hogy határozott önségítéssel új életképes közösséget építsen.

Azt a misztikus kifogást: hogy a cionizmus elébe vág a Gondviselésnek, ennél fogva bátran elhanyagolhatjuk. Csupán a másik három kifogás: hogy a cionizmus kivihetetlen, hogy a zsidóság veszedelme, hogy szűkségtelen, — igényelheti azt, hogy komolyan vitába szálljunk vele.

Nem akarom fölvetni azt az előzetes kérdést, hogy azok, akik elibénk tárják ezeket a kifogásokat, vajjon jóhiszeműek-e. Készen vagyok arra, hogy ezt minden ellenségünkről föltegyem. Ismerjük el tehát, hogy a zsidó anticionisták tényleg zsidók akarnak maradni, főmi akarják tartani a zsidóságot, hogy nem kívánják és nem remélik titkon a zsidóságnak lassankint történő beleszivárgását az európai és amerikai talajba. Most tehát ezekhez a jóhiszemű ellenségekhez fordulok és megvilágítom mindenekelőtt harmadik kifogásukat, amely a legszenvedélytelenebbnek látszik és tulajdonképpen a legfontosabb. Azt mondják: A zsidóságnak fennmaradásához nincsen szüksége a cionizmusra. A zsidók két évezred óta a diasporában élnek, továbbra is így

fognak élni. Húsz évszázadig ellentállottak az üldöztesnek, ez elegendő kezesség arra, hogy az üldözés ezentúl sem fog bennük kárt tenni, különösen mivel ez a népek magasabb erkölcsi fejlődésénél fogva nem veheti föl többé azokat a kegyetlen formákat, amelyeket a múltban oly gyakran mutatott. Hagyjuk meg tehát Ciont Cionnak és maradjunk meg nyugodtan úgy, amint vagyunk.

Akik *így* beszélnek, azok sajnálatraméltóan rövidlátók vagy pedig csökönnyösen becsukják szemüket a kézzelfogható tények előtt. Azt hiszik, hogy az üldözések jövőben nem fogják többé fölmutatni azokat a kegyetlen formákat, mint a múltban? Nem tanácsolnám önöknek, hogy erre túlerősen építsenek. Oly városból jövök, ahol még néhány hét előtt ez az ordítás hangzott az uccákon keresztül: „Halál a zsidókra!” „Ez csak ordítás”, mondják önök? Algírban tényleg nyílt uccán, fényes nappal lemészároltak egy zsidót, a szegény dr. Schebat-ot, akit némely barátom személyesen ismert. Ott állt néhány ezer békés polgár és mosolyogva szemlélte, amint egy gyilkos banda kegyetlen kínzásokkal ölte meg a védtelen embert. „Mi közünk ahhoz, ami a távoli Algírban vagy még a közelebbi Párizsban is történik!” Ne érezzék magukat oly biztonságban. Azt a példát, amelyet egy nagy nép ad, könnyen utánozza más nép is és politikai határok sohasem szolgáltak védőgátul járványok benyomulása ellen. Amikor ideutaztam, egy darabig együtt voltam egy zsidó úrral, aki ismert engem és törekvéseimet. Mosolyogva mondotta: „Berlinben cionizmusával nem fog viszonszeretetre találni. Néhány évvel elkésett. Hosszú ideig nálunk is elég kényelmetlen volt a zsidók állapota. Azonban most már igen megjavult a helyzet. Az antiszemitizmus erősen csökkent és Németországban mi már alig érezzük”.

Nagyon helyes. Az antiszemitizmus erősen csökkent. Kormány és társadalom nyugodtan, rendszeresen, udva-

riasan, de ellenállhatatlanul visszavetették a zsidót arra a helyre, amely megilleti őt felfogásuk szerint és most már semmi okuk nincsen, hogy ellene izguljanak. A rendes és okos emberek olyan jólrendezett, erősen kormányzott, magas erkölcsű jogállamban, mint amilyen Németország, sohasem akarták, hogy a zsidókat kirabolják és agyonüssék. Ildomosságukban nem sajnálják tőlük azt a csöpp életet, *ha alázatosan a sarokban maradnak* és nincs ellene kifogásuk, ha ócska nadrágokkal kereskedve, jómódra is szert tesznek. Amikor fejükbeszállt a zsidóknak az egyenjogúsítás, mint az édes bor, akkor ittas elbizakodottságukban a legmerészebb igényeket támasztották. Hát nem betolakodtak a tudományba, a költészetbe, a művészetbe? Nem tették rá a kezüket az egyetemekre, a sajtóra, a színházakra? Nem követeltek bírói és hivatalnoki állásokat? Nem ragadtatták el magukat arra a hihetetlen vakmerőségre, hogy tisztak akartak lenni? Ilyen önhietségnek minden nyomatékkal útját kellett állni. Rövid, de éles erőfeszítés után a jó rend helyre volt állítva. A zsidók mámorukból megszokott dicséretes józanságukra ébredtek és legyűrték magukban hamarosan azt a kevés csömört, amely még rövid ideig kellemetlenkedett nekik. Nem kívánták többé azt, amire nincsen jussuk. Belátták, hogy zsidónak kardbojtra, bírói talárra, titkos tanácsosi frakkra nincsen joga. Nem próbáltak többé behatolni oly szabadkőműves páholyokba, bajtársi szövetkezetekbe, egyesületekbe, ahol keresztény németek maguk között akarnak maradni és hálásak voltak már akkor is, ha áriái pártfogóik megengedték nekik, hogy közhasznú társaságokban kincstárnokként szerepeljenek. És amikor ilyenmódon mindenki újból megtalálta igazi helyét, az antiszemitizmus tényleg igen gyorsan megfogyatkozott. Corneille Cid-jének egyik ismert verssora így szól: „Et le combat cessa faute de combattants“. „A harc megszűnt, harcosok híján.“ Mivel a zsidók engedelmesen vissza-

tértek gettójukba, a keresztény közösségnek nem kellett többé miattuk izgulnia. Ha a zsidók megelégszenek azzal, hogy másodrendű — nem, ez már nagyon is sok: harmad- vagy negyedrendű — állampolgárok legyenek, akkor csökken az antiszemitizmus, mert tárgyalanná lesz. Akkor minden oldalról jóindulatra számíthatnak, amelybe ugyan némi megvetés is vegyül, de Uram Istenem! ez a föld bizony siralmak völgye és az okos ember ebbe is beletörődik.

De nem akarok gúnyolódni, mert éhez alapjában véve semmi kedvem. Szomorú vagyok a zsidók vaksága miatt, akik azzal vigasztalódnak a jelen bajai fölött, hogy az antiszemitizmus napi divat és nemsokára el fog múlni. Hagyjanak föl ezzel a reménnyel: belátható időn belül az antiszemitizmus nem fog elmúlni. Túlságos mélyen gyökerezik az emberi életben. Túlságos bensőségesen függ össze az emberi gondolkozás és érzés néhány legeredetibb sajátosságával. Ahhoz az általános emberi okhoz, hogy minden többség ellenszenvet tanúsít minden körében élő kisebbség iránt, amelyet külön vonások jellemznek, a mi esetünkben még hozzájárul a régi, az „istengyilkosok“ iránt érzett vallási gyűlöletnek egy maradványa és a középkor babonás, mindenféle zsidó gonosztettéről szóló meséinek egy utóhangása. Az eltérő kisebbség iránt érzett ellenszenv ezt lélektani törvényszerűséggel teszi meg a többség minden balsorsa bűnbakjának. Ha az ókor fajban és hitben egységes népeit valami szerencsétlenség érte, melynek kimerítő magyarázatát nem találták meg vagy nem akarták megtalálni saját hibájukban, akkor azt sejtették, hogy a törzs istenei haragszanak rájuk és azon voltak, hogy kibékítsék őket. Mindazokban az esetekben, amelyekben ezek a népek szenvedéseik okát az istenekben látták, modern, fölvilágosult népek a köztük lakó zsidókat teszik felelőssé. Ez ugyanaz a babona, csak korszerűen átalakítva. És ez nem lesz másként, amíg az emberi természet meg nem

fog változni. Hogy meddig fog ez tartani, azt nem tudom megmondani, mindenesetre túlsoká, semhogy a zsidóság ezt kivárhatná.

Mert ez a leglényegesebb, amit meg akarok állapítani. *A zsidóság nem várhat addig, amíg az antiszemitizmus kiapadt és kiszáradt medrében kisarjadzik a felebaráti szeretet és igazságosság gazdag vetése.* Ne állítsanak föl hármasszabály számítást, amelyben a zsidó múlt szenvedései két évezredéből a zsidó jövő szenvedéseinek e részére egy számot akarnak nyerni. A viszonyok többé nem ugyanazok, mint a múltban, a számítás ezért nem volna helyes. *A nyugat művelt és önértékes zsidója teljes embernek érzi magát* és mint -olyan, várja az egész világ elismerését. Már nincs meg neki az áthatatlan hitpáncélja, amely azelőtt, ha nem is a testét, de a lelkét meg tudta védelmezni kajánság és lekicsinylés ellen. Fokozott érzékenységének az üldözés és a meggyalázás tűrhetetlenné vált. Nézzenek kérem maguk köré! Hogyan tudják félreismerni a kor jeleit, ha nincsenek megverve vaksággal? 1896 őszén a berlini „Allgemeine Israelitische Wochenschrift“ főszerkesztője, hogy adjam le véleményemet a zsidóság jövőjéről. Azt írtam a lapnak: a zsidóság jelenleg a szellem elpárolgásának és a jellem megsűrűsödésének folyamatát szenvedti el. A zsidók közül azok, akik okosak, szellemesek, tehetségesek, akik azonban csak ezeknek a szellemi tehetségeknek, nem pedig egyúttal a megfelelő jellembeli tulajdonságok birtokában vannak, népünknek hátat fordítanak; csak azok maradnak vissza, akik vagy túlbárgyúak, hogy fájva vegyék észre az üldözést és a meggyalázást, vagy akik jellemben erősek a csökönyösségig és erősebb daccal szállnak szembe a hevesebb ellenségeskedéssel. Ha ez a dupla kiválasztás eltart még egy vagy két emberöltőig, akkor az azután még fennmaradó zsidóság előreláthatólag oly emberek közössége lesz, akik szellemileg nem igen jelentékenyek, talán éppenséggel

korlátoltak, de hajlíthatatlanul csökönnyösek, minden külső behatásnak hozzáférhetetlenek és nagyon kérdésesnek tartom, hogy az ilyen lényekben meglesz-e még az alkalmazkodási képesség oly foka, amely számos és erősebb ellenfelek között a létfontartáshoz nélkülözhetetlen“. 1896 októberében, amikor ezeket írtam, még nem voltam cionista. Nem tudtam semmit az ügyről és még az ígét sem ismertem. Prognózisomban igen pozitív voltam, de terápiámban igen bizonytalan. Ma már a kezelésről sincsenek kételyeim. A művelt nyugati zsidóság elpártolását meg nem akadályozhatjuk, ha ki van téve továbbra is az antiszemitizmus támadásainak, mely, ismétlem, nem átmeneti jelenség. Aki a művelt zsidókat meg akarja tartani a zsidóságnak, annak meg kell nyitni számukra azt a lehetőséget, hogy mint zsidók is szabadon fejlődhessenek, teljesen kiélhessék magukat, általános tisztelettől és szeretettől övezve és fönntartva érezzék magukat, kielégíthessék minden jogos becsvágyukat és ezeket a föltételeket számukra csupán egy sajátos zsidó közösség létezése adhatja meg.

Ez alkalommal csupán a nyugat művelt zsidóinak esete, az önök esete lebegett a szemem előtt. Arcukba mondom nyugodtan: régi zsidó dacuk elmállott ^s nem fog már soká ellentáltam a sohasem leszerelő antiszemitizmusnak. Pedig önöknek csupán kellemetlen lelki érzéstől kell szenvedniök, amelyet vaskosabb természetek meg sem éreznek. A német antiszemitizmus nem harcol a test ellen. Miatta a zsidó nyugodtan tömheti meg hástát akár szarvasgombával is és aki olyan anyagból való;“ hogy- pompás lakomákban, kielégítő életcélját találja, az az antiszemitizmus e formája alatt egészen jól érezheti magát. De Európa keletén a zsidók testi létéről van szó. Ott a zsidók nem kitüntető jogokat kívánnak, hanem naponta legalább egyszer egy karéj száraz kenyeret. Ott az antiszemitizmus nem áltudományos teória, amely be akarja bizonyítani egy faj szellemi és

erkölcsi alárendeltségét egy másik faj dicsőségére, hanem kemény fegyver az államhatalom kezében, amelylyel ez kíméletlenül dolgozik a zsidók kiirtásán. Amíg kelet népei gyöngén megszervezett, laza embertömeg voltak, a zsidóság meg tudta állani helyét közöttük ellenséges érzésük dacára is. Abban a mértékben, ahogy szerkezetük megerősödik, megőrli és kiveti magából mindazt, amit csak ellenkezve túrnek meg maguk közt. A kelet zsidói az őket körülbéklyózó törvények láncai között a szó szoros értelmében elpusztulnak, ha nem segítik meg őket sürgősen. Éhséget és hideget szenvednek, hajléktalanságban, meztelenségben és táplálék hiányában elállatiasodnak, gyermekeik csecsemőkorban hálnak el vagy pedig angolkóros törpékké nőnek föl, az egész nép betegsége, tudatlansága, bűnre s örülségre van ítélve és tökéletes elpusztulása csak néhány emberöltő kérdése. Hogyan akarnak önök segíteni ezeken a szerencsétleneken? Talán azoknak a törvényeknek vagy szokásoknak megszüntetésében reménykednek, melyek alatt a zsidók a keleti országokban tönkremennek? Ilyen reménynek nincs meg a legkisebb észszerű jogosultsága sem. Lehet, hogy hatmillió zsidónak letelepítése Palesztinában, a Hauranban és Szíriában, önkormányzattal és állami jogokkal, nagyon nehéz dolog, de ezerszer nehezebb volna az orosz és román kormánytól zsidó-törvényeik megszüntetését kicsikarni. Nem is akarok arra az eshetőségre gondolni, hogy valamelyik nem-cionista zsidó esetleg szemembevágja: „Az orosz és román zsidók dolga nem a mi gondunk. Semmi közünk hozzájuk“. Ez nemcsak égbekiáltó embertelenség volna és gonosz elárulása minden természetes és történelmi kötelességnek, mindenekelőtt még szánalmas esztelenség is volna, mert akármit csinálunk, *ellenségeink szemében az egész világ zsidósága egy*. Akármilyen bőszen tépjük ki szívünkéből a zsidó összetartozás érzésének utolsó maradékát is, ellenségeink

mindnyájunk köré a szolidaritás vaskapcsát kovácsolják, amelyet nem tudunk összetörni. *Az összszidóság mindig csak oly erős lesz, mint leggyöngébb pontja* és azt a mértéket, amellyel mérik, mindig a legalacsonyabban álló zsidó fogja szolgáltatni. Önök nem rázhatják le finom frakkjuk szárnyairól a kaftános zsidót! Az ilyen erőlködésük a nem-zsidók szemében csak nevetségessé és megvetendővé teszi önöket. Az utazó antiszemita, aki a keleten veszedelem és megtorlás nélkül köphet piszkos kaftánba öltözött testvérünk rongyaira, ennél a meggyalázásnál hazájának zsidó bárójára, titkos tanácsosára és tanárára gondol, aki iránt állami titulusa és rangja miatt külső tiszteletet kell tanúsítania és minden rúgás, mely otthagya piszkos nyomát a kaftánon, magába foglal egy szándékot, amely erkölcsileg a zsidó bírónak és egyetemi tanárnak hivatalos köntösét és a zsidó bárónő selyemruháját szintén eltalálja. Ha tehát nem is testvéri érzésből, már saját jól értelmezett érdekünkben is meg kell tennünk minden lehetőt,⁴ hogy keletnek elzüllő vagy már elzüllött zsidóját magasabb gazdasági, erkölcsi és szellemi fokra emeljük.

Ez válaszom arra a kifogásra, hogy a zsidóságnak főnnállásához nincsen szüksége a cionizmusra. A nyugatnak magasabban képzett zsidói nem akarnak többé megvetés tárgyai lenni és el fognak pártolni; azok, akik érzéketlenek a megvetés iránt, visszataszító materializmusban fognak elmerülni és a megvetést tényleg meg fogják érdemelni; de a kelet zsidói testben és lélekben tönkre fognak menni. Lehet, hogy a ködösen távol jövőben meg fog szűnni az antiszemitizmus is. De ha a zsidóság addig ki lesz szolgáltatva a gyűlöletnek és a megvetésnek, akkor *a tiszta emberségesség és az általános testvériség aranykorszaka nem fog többé zsidókat találni, akik napfényének örülhessenek.*

Térjünk át a cionizmus ellen fölhozott második kifogásra. Arra, hogy árthatna a nem cionista zsidóknak.

Ez a kifogás annyira naivul szemtelen önzésből ered, hogy nagy megerőltetésébe kerül az embernek, hogy azt közönnel tárgyalja. Ez arra lyukad ki, hogy a potrohos és jóllakott zsidóknak körülbelül egyötödből álló kisebbsége azt mondja a kétségbeesett és az önsegély legvégső tetteire kész zsidók négyötödből álló többségének: „Hogy meritek Cion után való vad könyörgésekkel megzavarni emésztésünket? Miért nem nyeltek le szenvedéseiteket? Miért nem haltok éhen némán? Nem látjátok, hogy a gonosz antiszemitáknak, akik még az egyetlenek, kik jólétünket némiképp megzavarják, érvet adtok ellenünk, holott mi semmitem akarunk tudni Cionról?” Az a kisebbség, amely így beszél egy óriási többséghez, eljátszotta tulajdonképpen minden igényét arra, hogy tekintettel legyenek rá.

Az előbb kimondottam ezt a szót, hogy „naiv”. Valóban, azt hiszem, hogy azok, akik a veszedelem kifogását emelik, nincsenek is nézőpontjuk értelmének tudatában és érvükre nem a többiek iránt táplált jéghideg kíméletlenségből, hanem tiszta gondolkodni nem tudásból hibáztak rá. Ez megengedhetővé teszi számunkra, hogy erről a pontról is nyugodtan és barátságosan beszéljünk velük.

A cionizmus veszedelmessége állítólag abban van, hogy látszólag igazolja azt a szemrehányást, hogy a zsidókban nincsen hazaszeretet. Ki emelheti ezt a kifogást? Az antiszemiták? Azok nem vártak a cionizmusra, hogy minden országban hazátlan idegeneknek nyilvánítsanak bennünket, és azok meg fognak maradni mindig ennél az állításuknál, akármilyen nemes felháborodással hártják el önök maguktól a cionizmust. Nincsen kilátástalanabb politika, mint az, ha úgy akarunk cselekedni, hogy az ellenségnek is tessünk. Ez a méltatlanul félénk politika nem a miénk. Mi azt mondjuk: *Cselekedj helyesen és ne félj senkitől.* Nekünk nem az a becsvágyunk, hogy az antiszemitákat

alázatossággal és szolgálkúséggel lefegyverezzük. Csak szidjanak tovább. Ez azonban nem akadályozhat meg bennünket és nem is fog megakadályozni abban, hogy megtegyünk mindent, ami nekünk a zsidók javára valónak tetszik. Hogy mit szólnak éhez az antiszemiták, hogy új szidalmak és rágalmak ürügyéül veszik-e, az nekünk tökéletesen mindegy. Hátravannak még azok a keresztény honfitársaink, akik nem engesztelhetetlen ellenségeink és akik jóhiszeműek. Hogy ezek a cionizmus miatt el fogják vitatni tőlünk a hazaszeretetet, az fel nem tehető. Kinek tegyék ezt a szemrehányást? Azoknak a zsidóknak, akik Cionba mennek? Ezek nem alakoskodnak. Nyíltan vallják érzéseiket. Palesztina polgárai akarnak lenni és valódi, izzó hazaszeretettük tárgya őseik szent földje. Vagy azoknak a zsidóknak fogják ezt a szemrehányást tenni, akik megmaradnak szülőországukban? Hiszen ezek szülőországukhoz való ragaszkodásukat azzal tanúsítják, hogy ott maradnak. Cion között és hazájuk között kell választani ok és hazájuk mellett döntenek. Nem elegendő ez arra, hogy kaján félremagyarázások ellen biztosítsák őket, ha azoknak a zsidóknak, akik Cion mellett döntenek, testvéri segítő kezüket nyújtják, hogy megkönnyítsék nekik szülőországukból való kivonulásukat és palesztinai letelepedésüket?

Hadd világítsunk a hazátlanság e szemrehányásának orcájába, becsületesen és nyíltan, ahogy ez férfiakhoz illik, akik nagy elhatározás előtt állanak. Azoknak szájában, akik nekünk ezt a szemrehányást teszik, ez különösen kegyetlen gúny. Hát vájjon mi vagyunk-e azok, akik hazánkban idegeneknek mondjuk magunkat? Hát nem ők voltak-e azok, akik bennünket nem vallási közösségnek, hanem külön nemzetiségnek jelölték meg? Vájjon mi zártuk-e ki magunkat a teljesjogú polgár minden megbecsüléséből, avagy pedig ők tették-e ezt? Sokan közölünk azért lettek cionisták,

mert honfitársaink kijelentették nekünk, hogy nem ösmernek el bennünket honfitársainknak. *A leggaládabb perfidia volna, hogyha most megfordítanák a fegyvert és azt mondanák: „Nem ösmerünk el benneteket honfitársainknak, mert cionisták vagytok.“*

Lemondok arról, hogy azoknak, akik szemünkre hányják, hogy kevés bennünk a hazaszeretet, ezt a banális választ vessen oda: „Mi ép úgy teljesítjük minden állampolgári kötelességünket, mint keresztény honfitársaink; lerőjük pénz- és véradónkat éppejn úgy, mint ők.“ Ez valóban — gyenge érv. Pusztá kötelességteljesítés nem világít le a kedély mélységeibe. Ezt ki is lehet kényszeríteni. Nem vonja ki magát alóla az idegen sem, aki csupán foglalkozása miatt minden érzelmi kapcsolat nélkül lakik valamely országban. A zsidó ember viszonya szülő-hazájához, temperamentumának megfelelőleg, bensőséges a szenvedélyességig. A hazaszeretet nála hevesebb, mint más csöndesebb természetű embereknél. *Nincs az a bántalmazás, amely kitéphetné szívéből.* Amikor Spanyolország elkergette zsidait iszonyatos, üldöztetések közepette, melyekre a történelemben addig nem találunk példát, akkor az elüldözöttek ép úgy megsiratták napfényes hazájukat, mint lemészárolt gyermekeiket és szüleiket és jobban, mint elrabolt javaikat. És még ma is, négy évszázaddal később, ama kitaszítottak utódai spanyol anyanyelvüket elveszett hazájuk drága hagyományaként ápolják.

Egészen egyedül álló, bensőséggel teli a német zsidók viszonya hazájukhoz. Seholsen tette annyira tökéletesen magáévá keresztény honfitársai minden értékes, nemes tulajdonságát, mint itten. Annyira összenőtt a német nyelvvel, hogy az szellemi szervezetének egy darabja lett. Ha a német utazónak sok ezer mérföldnyire hazájától, a legvalószínűtlenebb ázsiai barbárság közepette, Kamcsatkában, a kínai fal alján, Khivában vagy Bokharában, hirtelen német szó csendül a fülébe,

akkor ez tíz eset közül kilencszer egy odavetődött lengyel vagy orosz zsidó szájából történik. E szavak eltorzultak és botrányosan, hibásak, olyan német nyelv ez, mely megállt középkori fejlődési fokán és azóta héber és szláv jövevényszavak behatolása által elcsúfult. De még mindig német nyelv ez, az a német nyelv, amit azok a zsidók, akiket a tizennegyedik században hazájukból száműztek, magukkal vittek Nagy Kázmér vendégszeretőén megnyíló birodalmába és a mai napig is, szinte hat évszázadig, híven megőriztek.

A német kard nagy tetteiben résztvenni a zsidóknak a XIX. század elejéig tilos volt. De a német erkölcsön becsületesen munkálkodtak ők is, messze a köteles részükön felül. Ha spektrálanalitikailag vizsgáljuk a német szellem gyönyörűen ragyogó fényét, a spektrum mindén részében megtaláljuk a zsidó vonalakat, az ipari szorgalom zöldjében, a művészet bíborában, valamint & tudomány lilájában. Elkezdve azon a középkori zsidó Minnesängerén, Süsskinden, akinek énekeit fönntartotta részben számunkra a Manesse-féle kézirat, egészen Heinrich Heine-ig és későbbi, ma tevékeny. tehetségeig, a zsidók nem szüntek meg fényleni a német költészet történetének minden lapján, és ha német költők és írók nevét emlegetik, olyanokét, akik a német írásművészetnek a legnagyobb dicsőséget szerezték és még szerzik, akkor zsidó neveket is emlegetnek. A zsidó Jakoby megindította Poroszország alkotmányos fejlődését. A zsidó Simson és Riesser vezetőleg működött közre a Pál-templombeli első német parlamentben. A zsidó Simson vezette az észak-német birodalmi gyűlés deputációját az első Hohenzollern-házból eredő német császárhoz. A zsidó Lasker elsősorban tevékenykedett az új német birodalom kiépítésénél, hogy sok más, aligha kevésbé érdemes zsidóról ne is beszéljünk. A német zsidónak Germania az imádott anya. Tudja, hogy gyermekei közül ő a Hamupipőke, de azért mégis gyer-

meke; ő is a családhoz tartozik; mindig a konyhában ült, de mégis a közös fődél alatt; és a nagy családi események alkalmával, a nagy búbanat és a nagy öröm napjain elfelejtkeztek a kemény hagyományról, mely őt közönségesen a konyhába száműzte, és a „jó szobában“ találta magát, anyjánál, az előnyben részesített testvéreivel, hogy velük ujjongjon, velük sírjon, egy istenáldotta óráig, amelyet aztán zsámolyán a tűzhely mellett soha többé el nem felejtett. Ha majd kibocsátják a zsidókhoz azt a riadót, hogy Cionba vándoroljanak, akkor a német cionisták lelkében megrendítő tragédiák fognak lejátszódni. Sokuknak, és valóban nem a legrosszabbaknak lehetetlen lesz, hogy az egyik vagy a másik életre határozzák el magukat. Szakadás támad majd a szívükben és csöndesen el fognak vérezni a titkos seben. A választás pillanatában érzett fájdalmuk megadja majd a német haza iránt táplált szeretetüknek mértékét. Még azok is, akik majd, el tudnak szakadni, Palesztinában legkésőbbi ivadékukig Németországra úgy gondolnak majd, mint elvesztett ifjúkori szerelmesükre. Worms, a Niehelungok városa, Strassburg, a gyönyörű város, tovább él majd mondáikban és dalaikban, a vágy költészetétől beárnyékolva. Arra fognak emlékezni, hogy ezeknek és sok más számukra szent városnak földjében elégetett őseiknek hamvai porladnak; az üldözöknék és kinzóknak a szabadság új létében régen megbocsátanak majd és még csak büszke megatottsággal emlékeznek meg az ősökről, akik oly hősiezen tudtak meghalni.

Sok német zsidó pedig, köztük jó zsidók is, majd egyáltalában nem fog tudni elszakadni hazájától és maradni fog. *Maradjanak is.* A cionizmus nem is várja és nem is kívánja, hogy két világ minden zsidója Palesztinába visszatérjen. A cionizmus üdve legyen azoknak, akik szenvednek és segítségért kiáltanak. Akik jól érzik magukat, ne változtassanak viszonyaikon. Mi

csak azt akarjuk, hogy még jobban érezzék magukat. Ezt meg fogják tenni, hogyha Palesztinában zsidó közösség keletkezik és virul. E közösség ereje lesz az is, *hogy benső kapcsolatokat fog fönntartani a két világban visszamaradó zsidósággal*, még bensőségesebbeket, mint Róma minden ország katolikusaival, úgy hogy szinte egy legmagasabbra fejlett idegfonadékkal körül fogja fenni az egész földet és Cion-beli agyában azonnal észre fogja venni a polgárosult emberiségnek minden gondolat- és érzésáramlatát.

És megfordítva, *ez a palesztinai zsidó közösség növelni fogja a világ minden zsidójának helyzetét és értékét honfitársai körében*. Önök joggal büszkélkednek az angol Disraelivel, az olasz Luzzattival, Ottolenghivel, a francia-Crémieux-vel. Önök büszkén verik a mellüket, ha ezeket a tábornokokat, ezeket a minisztereket emlegetik. Nos hát: az a mód, amely sok Crémieux-t, sok Ottolenghit és Luzzattit, sok Disraelit adhat nekünk, egy-zsidó közösség megteremtése. Nekünk, cionistáknak az a bizodalunk, hogy a Palesztinába visszatérő zsidókkal a hazájukban megmaradó zsidók sok becsületet fognak vallani. Ahogy ma mindnyájunknak szégyenkeznünk keli, ha szemünkre vetik Kelet elrabszolgásodott zsidóját, olykép Önök miijdanyian majd magasabbra tarthatják fejüket, *ha Cion új országa a világot a zsidó derekasság-tiszteletére kényszeríti*. Távól attól, hogy veszedelme legyen a zsidóságnak, a cionizmus egyetlen megmentése azoknak a zsidóknak, akik nélküle elpusztulnának, és rangemelés azoknak a zsidóknak, akik azt hiszik, hogy megmentésre nincsen szükségük. És aki nem denuncialja a Péter-fillért, mint a hazaszeretet megtagadását, az következetesen a zsidót sem vádolhatja hazafiatlansággal, ha anélkül, hogy földadná hazáját, azokat a testvéreit, akik új létről álmodnak, álmuk megvalósításában megsegítik.

Marad az utolsó kifogás: a cionizmus kivihetetlen agyrém. Erre csak egész röviden akarok megfelelni. Amíg valamely terv csupán papiroson van, ellenesei mindig azt állíthatják, hogy kivihetetlen. Pusztá szavakkal senkisé nem kényszerítheti őket arra, hogy beadják derekukat. Az egyetlen eszköz annak kategorikus bizonyítására, hogy tévednek, a terv megvalósítása. Ezt a bizonyítékot, azt reméljük, szolgáltatni fogjuk. Hogy reményünket mire alapítjuk? Arra a meggyőződésre, hogy azoknak a kritikusoknak, akik agyrémnek nevezik a cionizmust, minden feltételezése hamis. „Nincsen zsidó nép!“ mondták nekünk. Baselben 204 férfi gyűlt össze a világ minden tájáról, aki lelkesen vallotta magát egyetlenegy nép tagjának, képviselőjének. „A zsidók nem is akarnak Palesztinába visszatérni.“ Ez a 204 zsidó Baselban azt erősítette, hogy mögötte néhány százezer zsidó áll, aki már ma kész arra, hogy az első intésre Cion felé vándoroljon. „A zsidók szatócsnéppé lettek és nem tanulják meg többé soha az eke használatát!“ Mindazok a zsidók, akiket letelepítettek Palesztina földművelő kolóniáiban, a legmostohább viszonyok között, mint a rög összehasonlíthatatlanul szívós, szorgalmas és ügyes megművelői, váltak be. „De hiszen Palesztina nem lakatlan és a lakosság nem engedi magát kiszorítani!“ Mi senkit sem akarunk kiszorítani és már most is vannak rá bizonyítékaink, hogy a hatszázezer arabs, aki ma a szent földön lakik, a beköltöző zsidókkal jó szomszédiságban lesz. „A nyelvi kérdés legyőzhetetlen akadály lesz!“ Olyan emberek számára, akik csupán zsargon nyelvükkel fölfegyverkezve Londonba jönnek és három hónap múlva meglehetősen, két esztendő múlva, mint a benszülöttek tökéletesen beszélnek angolul, akik Argentínában partraszállnak és egy félesztendő múlva a gauch-okkal folyékonyan beszélnek spanyolul, nyelvi nehézség egyszerűen nincsen, „A hatal-

mak nem adják soha beleegyezésüket, hogy Palesztina zsidó legyen!“ Micsoda hatalmak? Törökország? Készen van rá, hogy a zsidókat fölvegye, ha ennek ellenében előnyökben részesül. A többi hatalom? Azok, akik a zsidókérdéssel vesződnek, a nehézség minden megoldását örömmel üdvözlrik és a cionisttikust leginkább, mert ez a legalaposabb. „A kereszténység sohasem fogja átengedni a zsidóknak a szent helyek őrzését.“ De hiszen ezt nem is kívánjuk. Egyelőre maradjon minden úgy, ahogy volt. Ameddig a keresztény hatalmak nem tartanak méltónak bennünket arra a megtiszteltetésre, hogy a szent sír mellett mi álljunk őrt, addig a sír templombejárata mellett csak hadd szorítsa puskáját vállalához a török őrszem. De a kereszténység nemsokára ráeszmél majd arra, hogy nekünk legalább is annyi igényünk van az ő bizalmukra, mint az izlámnak és azt nem fogja tőlünk megvonni. Azok, akik a cionizmus nehézségeit legyőzhetetleneknek tartják, kísértetektől félnek. Ez a dolog, bár nem kizárólagosan, de lényegében pénzkérdés. Azt mondják: „A cionizmus kivihetetlen, ezért távortartjuk magunkat tőle.“ Azt válaszolom nékik: „Önök távortartják magukat a cionizmustól, ezért kivihetetlen“. Ha a jómódú, a gazdag zsidók meg akarnák segíteni a szegényeket, akik a cionbéli zsidó közösség első polgárai akarnak lenni, pénzzel, — nem alamizsnával, csupán kellően biztosított, rendesen kamatozó kölcsönnel — akkor Cion a legrövidebb időn belül nem költői szózat volna, hanem politikai valóság.

Most pedig egész röviden összefoglalom túlhosszú bizonyításomat. A cionizmust megtagadni, erre csak azoknak a zsidóknak van joguk, akik a zsidóság eltűnését akarják. De ezek az ellenségek tisztességérzésből nem szólhatnak föl ebben a dologban, mivel a cionizmus nem az ő ügyük, hanem azoknak a zsidóknak ügye, akik a zsidóság fönntartását kívánják. A zsi-

dóság fönntartása a jelenlegi állapot folytatódásával lehetetlen. A művelt zsidók el fognak pártolni, a műveletlenek tönkremennek, ha nem teremődnek meg számukra jobb erkölcsi és gazdasági létföltételek. A cionizmus sok zsidó számára az üdvöt jelenti, de egy zsidó számára sem a veszedelmet. A cionizmus kivihetlensége a kishitűek meséje, akik nem tudnak elképzelni maguknak házat, amíg nem épült föl teljesen, sőt amíg nem lett szárazzá és lakhatóvá. Utolsó szavam pedig ez: A zsidóság vagy cionista lesz, vagy el fog pusztulni.

Cionizmus és hazafiság

— Echo Sioniste 1903. —

Van egy ellenvetés, melyet első naptól kezdve a cionizmus elé tártak és melyet mindig újból és újból emelnek ellene.

Az ellenvetés így hangzik: „Amikor ön a cionizmust vallja, ezzel hallgatólagosan, sőt kifejezetten beismeri, hogy országában idegen és hogy semmit sem kíván nagyobb hévvel, mint hogy ezt minél előbb elhagyhassa, hogy elérje igazi hazáját, Palesztinát. Ha ez azonban így van, akkor az ön részéről különös volna arról panaszkodni, hogy megtagadják öntől a polgárjogokat, vagy hogy azokban az országokban, ahol nagylelkűen megadták önnek, megint megvonják azokat. Ön előre is igazolja azokat a kormányokat, melyek annyira mennének, hogy kiűzzék önt olyan országból, mellyel ön semmiféle hazafias érzés által nincsen összekapcsolva“.

Ezek a frázisok voltak válaszaik a mi legelső írásban és szóval tett megnyilvánulásainknak. Azonnal válaszoltunk rájuk. De ellenségeink úgy tettek, mintha nem hallották volna válaszaikat és így mindenütt, ahol gyűlést hívunk össze, szabad vitatkozással, azt látjuk, hogy előlép valami mély gondolkodó, aki nagy diadalmasan rázendít a refrénre; „Mivel ön cionista,

nem lehet hazafi, ezzel tehát azt igazolja, hogy... stb., stb.“ Nevetnénk azon az örökös ellenszónokon örökös érveivel a cionizmus és a hazafiság összeegyeztethetlenségéről, ha nem lenne meg ennek a jelenetnek a maga igen bosszantó oldala is. Tényleg, egyik a kettő közül: Vagy tudják ellenségeink, hogy százszor megcáfoltuk szofizmáikat, akkor nem becsületes a beszédük; avagy nem tudják, ezzel azt bizonyítják, hogy mozgalmunkkal soha nem foglalkoztak, hogy annak történetéről, irodalmáról és bölcséletéről halvány fogalmuk sincsen és akkor nem találunk rá szavakat, hogy olyan emberek vakmerőségét jellemezzük, akik nyilvánosan ilyen öntetszelgéssel mernek dolgokról beszélni, amelyekben annyira alaposan és annyira tökéletesen tájékozatlanok.

Mielőtt ismét bebizonyítanám e szemrehányás semmisségét, megállapítom, hogy mindig csak zsidók voltak azok, akik szemére vetették a cionizmusnak a hazafiság hiányát. Az antiszemiták számára természetesen mindig idegenek, sőt ellenségek vagyunk és voltunk és ők mindig hazátlansággal vádoltak bennünket. Bevádolásuk nem irányult nagyobb mértékben a cionisták ellen, mint az asszimiláltak ellen, inkább kisebb mértékben. Az asszimiláltak, minden renegát aljasságuk, hangosan nyilvánított nacionalisztikus hazafiságuk minden túlzása ellenére, *még sohasem tudták megszerezni az antiszemitáktól hazafias érzésüknek egy igazolását.* De eltekintve az antiszemitáktól, még sohasem jutott eszébe egy nemzsidónak, hogy meggyanúsítsa a cionisták hűségérzéseit hazájuk és keresztény polgártársaik irányában. A cionizmusnak és hazafiságnak állítólagos összeférhetlenségéről szóló hírhedt érv tehát semmiesetre sem logikus kényszerkövetkeztetés; hanem csupán csak a rettegés kiáltása, a síralmas félelemé, annak a titkos belső remegésnek megnyilvánulása, amely tulajdonsága azoknak a

boldogtalan asszimiláltaknak, akik oly büszkén fitogtatják hazafiságukat és azt állítják, hogy a hazában elfoglalt állásuk oly igen biztos.

Felhívjuk önöket arra, erőlködjenek egy kicsit, hogy legyőzzék gyáva félelmüket és ítéljenek nyugodtan.

Mi a hazafiság? A haza iránt érzett bensőséges szeretet érzése. Az az óhajtás, hogy mindig hasznára legyünk, az a szilárd elhatározás, hogy megvédjük ellenségei ellen és hogy odaadjuk érte életünket, ha kell. Ez a hazafiság, az egészséges, jogos és észszerű hazafiság, két forrásból fakad. Az egyik az a gyöngédség, melyet minden normális emberi lény érez saját gyermekkora és ifjúsága, valamint minden arra emlékeztető benyomás iránt. Az ember természetesen meghatódik, ha az első láthatárra gondol, melyet szeme megpillantott az élet hajnalán, az első hangoktól, amelyek fülünket érték és amelyek gyermekes gügyögésünket utánozni igyekeztek, az élő és holt, fizikai és erkölcsi környezettől, melyben felnőttünk és első édes és fájdalmas érzéseinket éltük.

A hazafiság másik forrása kevésbé egyszerű. Ez hála azon közösség iránt, amely életünk és vagyonunk biztonságáért kezeskedik, amely a rend, a jog, az igazság, az erkölcs minden jótéteményét adja nekünk, büszkeség a történelmi múlt iránt, melynek örökös társai-ként érezzük magunkat, az a minden becsületes emberben lakozó óhajtás, hogy azt a dicsőséges örökséget, amelyet a múlt nemzedékek reáhagytak, amelyet vérükkel szereztek és amelyet mint egy tekintélyes ország polgára, ő is, élvezhetett, tökéletesen megtartsa és ha lehetséges, gyarapítsa.

Ezek az érzés és ész elemei annak az őszinte és termékeny hazafiságnak, amely egy ország erejét és egészségét teszi és amely egy országot naggyá tehet. Nem tekintem azt a parádés hazafiságot, amely az előbbinek torzképe.

A jó hazafiság, a valódi hazafiság ép úgy megvan a

cionista zsidóban, mint a legjobb polgárookban. Hogyan is lehetne ez másként? Születésétől fogva szentimentális hajlandósággal, könnyebben és erősebben ragadja meg gyermek- és ifjúkora poézise, mint a hűvösebb vérmérsékletű embereket. Ezért van meg nála a környezete iránt érzett bensőségesebb szeretet. Még titkos utálatától megremegve, ha eszébe jut a gettó, melynek kapui még a legelőrehaladottabb országokban is alig egy évszázad előtt nyíltak meg számára, sokkal hálásabb, mint akármilyen más polgár ama állami rend jótéteményeiért, mely neki az emberi és polgári méltóságot biztosítja, azonkívül pedig büszkébb is, mint nemzsidó polgártársainak legtöbbje, országának elmúlt és jövő sorsára, amelyben résztvenni neki csak rövid idő óta adatott. *A hazafiság két forrása nála tehát gazdagabban buzog, mint akárki másnál.* Az erről tanúskodó bizonyítékok megszámlálhatatlanok. Az utolsó száz esztendő minden háborújában azoknak a zsidóknak a száma, akik vérükkel pecsételték meg hazaszeretetüket, nagyobb, mint a zsidó lakosság arányszáma az egészhez mérten. Ott találni őket az első sorokban mindenütt, ahol arról van szó, hogy fölládozzák magukat a közjóért és másként teljesítsék polgári kötelességeiket, mint üres szavak által. Különben Európa és Amerika némely országában maguk a közterek tanúskodnak szobraik beszédes nyelve által a zsidók hazafias érdemeiről és ezeknek igazságos elismeréséről a nemzet által.

Még azokban az államokban is, ahol úgy bánnak zsidó lakosaikkal, mint a páriákkal, ahol nem részesítik őket az emberi és polgári jogokban, ahol alig tűrik őket és mindig a legbrutálisabb és legkegyetlenebb módon éreztetik velük, hogy távozásukat örömmel köszöntenek, még ezekben a barbár módra igazságtalan országokban sem tagadja meg a zsidó legyőzhetetlen gyöngédségét hazája iránt és néha csodálkozásba ejt bennünket ben-

sőséges honvágyával szülőhelye után, miután sikerült neki onnan elszakadni és a külföldön összehasonlíthatatlanul vendégszeretőbb menedékhelyet találni. Még azokban az országokban is a zsidó a törvények lelkiismeretes követésének és a hatóságok tiszteletének mintaképe. Még ott is, anélkül, hogy erre fölszólítanak vagy serkentenek, arra ajánlkozik, hogy a nemzet anyagi, erkölcsi, tudományos és művészi haladásában igen hathatósan segídkezzék. Ekkor többet tesz, mint amennyi a kötelessége, mindenestre többet, mint amennyit mostoha hazája tőle ellenszolgáltatásul követelhet azokért az üldözésekért és kínzásokért, amikben a zsidókat igen bőven részesítik.

Ott, ahol a zsidót hazájában hivatalosan idegennek nyilvánítják és ahol megtagadják tőle az emberi és polgári jogokat, a cionista nyíltan dolgozik azon, hogy kivándoroljon és nem csinál titkot abból a reményéből, hogy minél előbb elhagyhatja azt az országot. Azokban az országokban azonban, ahol a zsidó egyenjogú, a cionista egészen másként érez és gondolkodik. Mint szabad ember, megveti a rabszolga mimikrijét és nem úgy viselkedik, mintha megszűnt volna zsidónak lenni és miközben kötelességeit, hazája iránti kötelességeit örömmel teljesíti, pillanatig sem felejtí, *hogy egy négyezer éves, csodálatosan tragikus nagyságú múlttal bíró népnek a fia* és hogy az az erős reménye, hogy ennek történelmi fejlődése egy dicsőséges jövő felé halad. Azt érzi, hogy az a kötelessége, de föltétlen joga is, hogy e jövő előkészítésén dolgozzék és nem engedi meg azt, hogy szemrehányást tegyenek neki két világban elszórt népe iránt tanúsított hűsége miatt.

A haza pedig nem szenved attól, hogy a cionista tetterősen vallja eszméjét. Mert ez nem csorbítja hazafiságát és legkevésbé sem gátolja őt minden polgári jogának teljesítésében. *A cionizmus sohasem kerülhet*

konfliktusba hazafiságával. Az egyiket nem kell semmi módon fölláldozni a másiknak.

Nem becsületes ellenségeink még ezt is szemünkre vehetnék: „A cionistának a zsidó nép nemzeti jövője lebeg szeme előtt és annak megvalósításán dolgozik. Ha komolyan veszi ezt, akkor részt is akar majd venni abban a jövőben. Tehát arra gondol, hogy előbb vagy utóbb elköltözzék. Hazájában való tartózkodása tehát saját fölfogása szerint csak időleges. Ennélfogva alapjában véve idegen, hazájában időleges vendég és nem követelheti azt a bizalmat, amelyet csak a végleges polgárok iránt tanúsítanak, akik létüket föloldhatatlanul kapcsolták össze hazájuk létevel és akik egyszerűen nem tudják elválasztani jövőjüket országot jövőjétől“.

Erre ezt válaszoljuk: „Évről-évre különböző európai államok százezer és sok százezer polgára vándorol ki hazájából, hogy az óceánon túl új hazát keressen magának. Olaszokat, angolokat találni köztük, franciákat, németeket, skandinávokat, spanyolokat, csupa olyan embert, akinek hazafiságát még senki sem vonta kétségbe. Amíg hazájukban éltek, melynek igazi fiaí és vitathatatlan polgárai voltak, minden jogot élveztek, anélkül, hogy valaha valakinek eszébe jutott volna, hogy megkérdesse őket jövőndő terveikről. Ezután egy szép nap lerázták saruikról hazájuk porát és elmentek. De senkisémet tett nekik ezért szemrehányást, senkisémet kiáltotta utánuk búcsúképen: íme! most látszik, hogy sosem voltatok igazi hazafiak! ... Ellenkezőleg, épúgy érdeklődnek sorsuk iránt, mint azelőtt, a haza megóvjá őket a távoból, amennyire szükségük van oltalmára és a legmelegebb szimpátiával követik további sorsukat. *Ami nemzsidó polgártársainknál igazságos, az nálunk is méltányos.* Senkinek nincs joga arra, hogy elébevághjon a jövőnek, a talán nagyon messzi jövőnek. Senkinek nincsen joga arra, hogy tőlünk jövőndő szándékainkra nézve biztosítékokat követeljen, mivelhogy nem

kérnek ilyeneket a nemzsidóktól sem, akik a kivándorlás állandó folyamát táplálják. Kevés nyugati cionista, azaz nyugati hazafi tudja ez órában, hogy mit fog tenni azon a napon, amikor alkalom kínálkozik, hogy egy Zsidóország polgára legyen. Némelyek közülük bizonyára ki fognak vándorolni. Viszont mások akkor majd megérik annak erkölcsi lehetetlenségét, hogy hazájuktól elváljanak és azt határozzák majd, hogy másoknak engedik át azt a dicsőséget, hogy a zsidó nép történelmét folytassák. Addig azonban nem marad hátra sem az egyik, sem a másik csoport polgártársai mögött gyakorlati hazafiságban és hazájuk jövője érdekében legalább oly mértékben tevékenyek, mint azok a nemzsidók, akik holnap talán kivándorlók lesznek, amíg ma minden gyanún felül álló polgárok és hazafiak. A cionista, aki valamelyik nap talán ki fog vándorolni vagy talán egyáltalában nem fog kivándorolni, époly jogosan követelheti tehát polgártársainak bizalmát, mint a többi nemzsidó országlakók, akiket a boldogulás után való jogosult törekvés egy nap talán a kivándorlásba fog hajtani.

Most pedig, amikor bizonyításom végére értem, nem akarom elhallgatni fölfogásom végső motívumát sem.

Azok a zsidó ellenségeink, akik szemünkre vetik a cionizmus és a hazafiság állítólagos összeférhetlenségét, maguk egy árva szót sem hisznek ebből. Pusztá udvariasság tehát tőlünk, hogyha be akarjuk bizonyítani kifogásuk értéktelenségét.

FÜGGELÉK

Juda Halévi: Egy tisztelőmnek. Ford. Patai József

Alcharizi: A héber nyelv dicsérete. Ford. Gábor Ignác

Alcharizi: Cion. Fordította: Gábor Ignác

Juda Halévi

Egy tisztelőmnek, ki el akart téríteni szentföldi
útamról

Kábító myrrha illatos beszéded,
Megejtő, csábos, édes suttogás,
Az ősi bűbáj ajkadon feléled,
Szavad oly bódító és oly csodás.
Vigaszul küldted sívár pusztaságba,
Hol rég bolyongok messze célt sóvárgva.

Mézes szavak, de bennök csípő méhek,
A myrrha közt sok mérgező csalán;
Gúnyolsz, hogy eped Cionért e lélek,
Bár vad pogányok járnak udvarán.
Az isten — mondod — odahagyta rég,
Mit keres ottan lelkem álma még?

Bűn volna hát, bűn és kiáltó vétek,
Ha sóhajtelt imánk feléje száll?
Bűn atyáinktól, hogy e földre léptek,
És ottan érte a nagy szent halál?
És balgaság az ősök hiú vágya,
Hogy végső sóhajuk e földet áldja?

Még bálványoknak száz oltára állott
 A karmeli ligetek közepén,
 És ők már dédelgették a nagy álmot,
 Ígéret volt csak, távoli remény.
 S most, hogy szentélyünk omladéka rajt,
 Feledjük a vérirtas szent talajt?

Feledjük szülőinknek drága sírját,
 Örök forrását örök életünknek?
 S van-e nyugat vagy dél határain hát,
 Arasznyi hely, hol vérünk bizton lüktet?
 Ma még nyugalmat ad vendéglakunk,
 S holnap már újra vándorolhatunk.

De ott a föld, őrzi Isten maga,
 — Sináj, Béthél örök hűségi zálog —
 Ott zengett a próféták szózata,
 Ott trónoltak a felkent, nagy királyok,
 És nekünk adta örökre az Úr,
 Bár benne most bitorlók keze dúl.

Hisz egykor így bolyongtak ott apáink,
 Nem várta egyéb tövisnél, bogácsnál.
 De ők bejárták határtól határig,
 Mint ki virágos dús kertjébe járkál.
 A nagy jövőt látta a képzelet,
 S vettek maguknak szentelt sírhelyet.

És megálmodták: egykor feltámadnak,
 Lepattan majdan sírjukról a zár,
 S tanúi lesznek a nagy pillanatnak,
 Midőn ott népük örök hont talál.
 ... És ami teljesedett egykoron.
 Nem épülhetne fei a régi rom?

Ne ámítson hát görög bölcsesség.
Virága van csak, de nincsen gyümölcse,
S tana: nincs alkotva a föld, az ég,
Nincs teremtőjük s nincs, ki összedöntse,
S botor, ki hallgat még a szív szavára,
A bölcsesség az ember fénysugara.

Menj csak, hallgasd meg bölcsei szavát,
Mely hiúságon, semmiségen épül.
Majd visszatérsz és marcangol a vád:
Mért járok üres szívvel béke nélkül?
Mért tévelyegtem vad sziklák között?
Mért hagytam el az ősi szent rögöt?

Patai József

A héber nyelv dicsérete

— *Juda Alcharizi* —

Juda Alcharizi Tachkemonijának (1220) bevezetése, melyben a költő azon kesereg, hogy a zsidók az arab nyelv („Hágár“, „Izmael“) kedvéért teljesen elhanyagolják a héber nyelvet és költészetet.

Én aludtam, de szívem ébren — hánykódott a vágyak tengerében, — mikor álmomból hirtelen — felriasztott az Értelem: — „Emberfia, ébredezz! — nem alvásnak ideje ez, — nyisd ki szemed, tekints széjjel, — nézd, *szent nyelvünk* mennyi veszéllyel, — bőszen ordító hadakkal — fogcsikorgató fenevadakkal — viaskodik egyedül — elhagyatva mindenkítül. — Siess tehát, segítsd meg őt — az életért remegőt!“ — És félénken feleltem én: — „Ezt a harcot vállalni hogy merjem én? — hisz győzelemre nincs remény!“ — S ő szólt biztatva: „Ne feledd, — harcodban én leszek veled. — Karommal megsegítlek én — s mindenki a föld kerekén — meglátja, hogy általad csodákat mívelek én.“ — Ezzel ajkamra tévé kezét — és a héber költészet tüzét — lánggra lobbantotta bennem, — hogy zászlaját lobogtassam fennen, — hogy új dalokat énekelve — az idegennel versenyre kelve — feltámad-

jon a Prófétaák nyelve, — hírrel, dicsőséggel telve.

— Hogy mindenki újra lássa: — szent nyelvünknek nincsen mása — páratlan a ragyogása. — Minden szava egy tiszta tó, — a legmélyéig látható, — költészete kápráztató, — nincs szépségéhez fogható.

— Ha fellebbenti fátyolát, — az ember szeme csodákat lát — és megérti egykori diadalát. — Valamikor nem is régen — a szent nyelv ott tündöklött az égen, — a csillagokig emelték fel — és most a porban jajveszékél. — Sorsát siratja keservesen — és nem hallgatja senkisémet. — Zokogva kérdi: „Miért? Miért? — hogy engem ilyen szégyen ért?

— Bennem mi hibát leltetek, — hogy helyettem mást kedveltetek — és idegen nőt öleltetek? — A kinyilatkoztatás idején — Sináj lángoló hegyén — az Úr mellett ott álltam én. — A szent ígétet én ihlettem, — a frigyablák tolmácsa lettem — és köröttem és felettem — ragyogott az égi fény, — a csodás isteni tünemény. — De most új nemzedék keletkezett, — mely rólam megfélekedett — és idegen istenek előtt botorul — tömjénezve leborul. — Mondván: Izrael nyelvét hagyjuk el — az Izmaelitáknak adjuk el, — vagy biztosabb, ha sírját ásuk, — soha még nyomdokát se lássuk! — így a héber nyelvet megvetették, — mindig csak Hágárt dédelgették; — és Hágár házában sok szép dal születik, — és Sára meddőségét nevetik.

Amint e vers mondja:

*Lelkemben vihar dúl minduntalan,
Ha látom: Hágár büszkén-boldogan
Szépséges gyermekek körében ül,
És Sára búsul gyermektelenül.*

E könyvem gondolatát is az keltette bennem, — hogy dicsérni hallottam fennen — a nagy arab köl-

tőt, Al-Haririt, — dalai messzire elvitték a hírit,
 — bár versei közt nem egy akad, — mely a mi szent
 nyelvünkéből fakadt. — És ha ettől valaki kérdezné:
 — Hogyan kerültél az arabok közé? — azt felelné,
 mint József: „Szüleim héberek voltak — és engem
 a héberek országából elraboltak“.

Ezt a könyvet olvastam és szívem legott — nagy
 bánatosan felzokogott, — hogy az idegennek oly
 nagy a becsülete — és szent nyelvünknek csak teng
 az élete. — Egykoron oly gyönyörű, — most nincs,
 ki rajta könyörül; — övé volt minden magvetés —
 s most osztályrésze megvetés; — fénylett, mint a
 sárarany — s most ékessége a sárba van. — Benne
 rejlett minden szépség — s most lenézi a hitvány
 népség, — rá röpíti a gúny nyilát, — mondván:
 „szépet rajta ki lát? — hisz ez a nyelv olyan szegé-
 nyes, — költészete cseppet se fényes?“ — és nem
 tudják, hogy bennök a hiba, — mert nem hatoltak
 a nyelv titkaiba — és nem látták, kincse mily te-
 méntelen. — Mint aki előtt hirtelen — elsötétül az
 ég boltja — s azt hiszi, a napnak támadt foltja, —
 mely fényétől fosztotta meg — és nem sejtí, hogy
 az ő szeme beteg, — ez a tudatlan, balgatatag tömeg
 — szent nyelvünket ócsárolni meri, — mert szépsé-
 gét nem ismeri. — Szavát nem értik, fülük süket,
 — hályog borítja szemüket. — Mannát keresnek
 másfelé hiába — és rajta tapos mindegyikük lába.
 — Éden forrása mellett telepednek — s mégis szom-
 jan elepednek.

Amint e vers mondja:

*Jaj a botornak, aki az Éden
 Csermelye mellett szomjasan ül;
 Ki lába előtt nem látja a mannát
 S keresi másutt esztelenül.*

Gábor Ignác

Cion

— *Juda Alcharizi* —

Spanyolhonból Cionba vándoroltam,
Mélységekbe az egekbe hatoltam.
Hová elszállt minden gondolatom,
Ciont, az Úr hegyét, most láthatom.
Mióta élek, ez volt lelkem álma,
Sohsem reméltem, hogy valóra válna.
Hány jámbornak volt ez elérhetetlen!
S én bűnös ember, mivel érdemeltem?
Ott nyugaton már haldoklott a lelkem,
De Ciont látva új életre keltem.
Úiamban sok országot, várost láttam,
De ennek mását sehol sem találtam.
S hogy hajdan milyen csodás fénye volt,
Míg benne az Úr szelleme honolt,
Míg Ciont el nem hagyta istene —
Nincs képzelet, mely olyat festene!
Tán ide hullt az ég sok csillaga?
Vagy a mennyekbe szállt e föld maga?
Mely fényességét nem látta, a szem
A nap fényét nem látta sohasem. —
Ezért hull könnyem Izrael felett,
Hogy e szent földről számkivetve lett.
Ezerszáznegyvennyolc esztendeje,
Hogy Isten haragjának vesszeje

Kiűzte őt sok bűnének miatta
És Cion földjét idegennek adta.
És elveszítve ősei hónát
Bolyong e nép évszázadokon át.
S mint bűnös asszony hűtlenségeért
Issza a Galuth átkozott vizét.
— De rá fog sütni még az úr kegye,
ízraelé lesz még Cion hegye!
Kesergő népemnek az vigasza:
Virulni fog még ifjú tavasza!

Gábor Ignác

Tartalomjegyzék

	Oldal
Nordau. Írta: Mohácsi Jenő.....	3
A cionizmus és ellenségei	9
Cionizmus és hazafiság	31

FÜGGELÉK

Juda Halévi: Egy tisztelőmnek...	Fordította:
Patai József	41
Alcharizi: A héber nyelv dicsérete. Fordította:	
Gábor Ignác	44
Alcharizi: Cion. Fordította: Gábor Ignác.....	47